

SamenGevat

Portefeuillehouder Ruimte Jos Wienen:

“Holland Rijnland versterken door duidelijke keuzes te maken”

**Themanummer:
Regionale structuurvisie
Holland Rijnland**

“De rode draad van de regionale structuurvisie is het bewaren en versterken van de kwaliteit van het gebied waar we met z’n allen wonen en werken. De grote variëteit aan landschappen van Holland Rijnland en de sterke sociale structuur willen we behouden door gericht bepaalde kwaliteiten te versterken. Dat betekent dat we keuzes moeten maken en voor onszelf goed moeten vastleggen wat we de komende jaren gaan doen. Vervolgens moeten we die afspraken met de gemeenten en andere partners in onze regio actief handen en voeten geven.”

Dat zegt Jos Wienen, die als portefeuillehouder Ruimte van Holland Rijnland bestuurlijk verantwoordelijk is voor de totstandkoming van de regionale structuurvisie. In de loop van dit jaar moet de tekst van de nieuwe structuurvisie gereed zijn, zodat de raden van de twaalf Holland Rijnland-gemeenten het toekomstplan begin 2008 definitief kunnen vaststellen.

“Er is de afgelopen twee jaar enorm

veel werk verzet,” constateert Wienen, “Maar nu begint zich duidelijk af te tekenen waar we naar toe willen en hoe de Holland Rijnland-gemeenten zich in het krachtenspel van de Randstad, maar ook internationaal, een plaats willen opeisen. We kiezen ervoor onze positie te versterken door in te zetten op de Greenport, lifesciences en de ontwikkeling van het landschap. Dat zal ons alleen lukken als we vooral op het gebied van infrastructuur enkele essentiële toevoegingen doen in de oost-west-verbindingen, zoals de Noordelijke Ontsluiting Greenport, een rondweg ten noorden van Rijnsburg, de RijnlandRoute en de RijnGouweLijn.”

Leidraad

Het opstellen van de regionale structuurvisie voor Holland Rijnland is volgens Wienen een direct gevolg van de fusie van de samenwerkingsorganen Leidse regio en Duin- en Bollenstreek, die een gezamenlijke visie op de toekomst van het gehele gebied van de twaalf gemeenten noodzakelijk maakte. “Daarnaast bleek al snel dat we keuzes moeten maken uit de vele claims die er op onze fraaie regio liggen. Als we dat

“Na het vaststellen van de visie moeten onze plannen handen en voeten krijgen. Daar gaat de komende jaren alle aandacht naar uit.”

niet doen, kunnen kansen ook bedreigingen worden, die de toekomst van onze regio niet ten goede komen. De structuurvisie biedt ons straks een duidelijke leidraad op basis waarvan we onderbouwde beslissingen kunnen nemen.”

“De afgelopen twee jaar hebben we veel tijd besteed aan het inventariseren van de kansen, opgaven en bedreigingen die in onze regio spelen. We hebben de lokale wensen bestudeerd en grotere producten, zoals de

Jos Wienen: “De rode draad van de regionale structuurvisie is het bewaren en versterken van de kwaliteit van het gebied waar we met z’n allen wonen en werken.”

Van visie naar uitvoeringsplan

De discussies over de ambities van de regio, die in het kader van de regionale structuurvisie worden gevoerd, naderen het einde. In dit nummer van SamenGevat aan de hand van een interview met portefeuillehouder Jos Wienen een overzicht van de stand van zaken en de voorlopige uitkomsten van de zogeheten gebiedsateliers. Verder interviews met personen en instellingen die nauw bij de structuurvisie zijn betrokken of anderszins een interessante visie hebben op de toekomst van Holland Rijnland.

uitkomsten van de diverse ateliers, maar ook het onderzoek naar het gebied langs de Oude Rijn ("Oude Rijn doet nieuwe zaken", red.), tegen het licht gehouden en gedeeltelijk gebruikt als bouwstenen voor onze visie. We zijn nu bijna klaar. De regionale woonvisie moet nog worden gecompleteerd en rond de zomer hebben we ook de economische visie en de visie op het openbaar vervoer gereed. Vervolgens worden al deze bouwstenen in elkaar geschoven tot een samenhangend geheel, compleet met kaarten, beschrijvingen en afspraken. Als we weten wat we willen, kunnen we als regio concreet op een aantal processen sturen en een strategische agenda opstellen. Die agenda is intern voor de twaalf gemeenten van belang, maar heeft ook een duidelijke externe functie. Hiermee kunnen we andere partijen, zoals de provincie, de Zuidvleugel en het Rijk, aangeven wat we willen en waar we hulp nodig hebben."

Uitstekende kansen

"Onze regio wordt gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan natuurlijke landschappen, die allemaal dicht bij elkaar liggen, en een aantrekkelijk woon- en leefmilieu. Leiden heeft als centrale stad veel voorzieningen. Bovendien ben je vanuit de stad zo in het open landschap. De gemeenten in ons gebied hebben een sterke sociale structuur. Dankzij de ligging in de Randstad, tussen de grote steden en Schiphol, heeft Holland Rijnland uitstekende economische kansen. Maar we moeten er op letten, dat de grote druk op de beschikbare ruimte er niet toe leidt dat de inwoners zich hier niet meer thuis voelen omdat het te vol is geworden en het landschap kapot gaat aan zijn eigen succes. Dat kunnen we alleen voorkomen als we de kwaliteiten van

ons gebied versterken en de sectoren waar we goed in zijn een extra impuls geven. We moeten zoeken naar het juiste evenwicht. Om de greenport te laten groeien, moeten bedrijven meer mogelijkheden krijgen om uit te breiden. Maar tegelijk moet de openheid van het landschap worden beschermd en versterkt, omdat dit belangrijk is voor de recreatieve en toeristische aantrekkelijkheid van onze regio. Als we de lifesciences willen versterken, moeten we bedrijven binnenhalen die in het cluster passen. Bovendien moeten we dan zorgen voor een woonmilieu dat aantrekkelijk is voor het topkader dat bij deze bedrijven werkt. In het Groene Hart moeten we zien hoe we de agrarische functie, die de belangrijkste drager is van het gebied, kunnen combineren met recreatie. We moeten selectief durven zijn, ook als dat soms betekent dat we nee moeten zeggen tegen een bedrijf dat zich wil vestigen in de greenport of het biosciencepark."

Profiteren

"Bij het opstellen van de structuurvisie hebben we zoveel mogelijk willen profiteren van de kennis die bij burgers, overheidsinstellingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties over onze regio aanwezig is. Je moet uitkijken dat je niet 'bedrijfsblind' wordt. De ateliers die we de afgelopen maanden hebben georganiseerd voor de As Leiden-Katwijk, de Duin- en Bollenstreek en het Veenweidegebied, zijn een uitstekend middel geweest om onze ideeën te toetsen aan de ervaringskennis van de deelnemers. Soms leverden de ateliers ons zaken op die we al wisten. Maar er zijn ook regelmatig nieuwe invalshoeken naar voren gekomen die we uitstekend kunnen gebruiken. Daarmee hebben de ateliers een goede bijdrage geleverd aan de structuurvisie."

"Op dit moment (begin juni, red.) leggen we de bouwstenen van de ateliers en eerdere onderzoeken naast onze regionale opgaven en plannen en maken we afwegingen en keuzes. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de aansluiting van beschikbare woningbouwlocaties op de werkelijke behoefte, de gevolgen

van bepaalde economische keuzes op de mobiliteitsscenario's en het in stand houden van de agrarische functie van het Veenweidegebied door het beschikbaar houden van voldoende betaalbare landbouw- en weidegrond."

Handen en voeten

"Na het vaststellen van de visie moeten onze plannen handen en voeten krijgen. Daar gaat de komende jaren alle aandacht naar uit. We kunnen ons niet veroorloven om, zoals in het verleden wel gebeurde, een kaart te maken en vervolgens de zaak maar op z'n beloop te laten. Dankzij het instrument van gebiedsontwikkeling, waarbij we bijvoorbeeld de opbrengsten uit bouwprojecten inzetten voor groenontwikkeling, kunnen we als overheid een actieve rol spelen. We moeten randvoorwaarden stellen, actief grond beschikbaar stellen aan bedrijven die we willen huisvesten en nee durven zeggen tegen bedrijven die niet in onze visie passen. De tijd dat we als overheid op de lauweren rusten is wat mij betreft voorbij."

"Bij de ontwikkeling van de greenport is het meest duidelijk hoe we met de structuurvisie aan de slag gaan. Daarbij staat voorop dat Holland Rijnland – als samenwerkingsorgaan van twaalf gemeenten – alleen de afspraken maakt en een tijdsplanning opstelt. De concrete uitwerking van de plannen ligt bij andere partijen. De regio brengt partijen bij elkaar en zet die aan het werk. Dat kunnen de gemeenten zijn, maar ook de provincie of zelfs private bedrijven."

Definitieve visie

"De komende maanden zijn er nog enkele portefeuillehoudersoverleggen en andere bestuursbijeenkomsten om de laatste discussiepunten door te nemen. Bovendien wachten we nog op enkele gegevens, zoals de woningbehoeftecijfers van de provincie. Na de zomer hoop ik zover te zijn dat we de concept-visie kunnen presenteren. Begin 2008 kan de visie dan voor vaststelling naar de twaalf gemeenteraden. Dat is iets later dan gepland, maar dat is met een veelomvattend proces als de regionale structuurvisie bijna onvermijdelijk." ■

In dit nummer:

Op pagina 3, 8 en 11 een overzicht van de voorlopige uitkomsten van de ateliers die de afgelopen maanden zijn gehouden. Verder een interview over de task force en een overzicht van de betrokkenheid van de twaalf gemeenten en maatschappelijke organisaties bij de structuurvisie. Hier tussendoor interviews met personen en instellingen over onderwerpen uit de structuurvisie.

Holland Rijnland peilt met ateliers visies en ideeën van burgers en organisaties over toekomst regio

De afgelopen anderhalf jaar is hard gewerkt aan de voorbereiding van de regionale structuurvisie van Holland Rijnland. Een belangrijke rol daarbij was weggelegd voor de zogeheten 'ateliers', waarin betrokken overheden, maatschappelijke organisaties en burgers op een vrijblijvende en creatieve manier hebben meegedacht over de toekomst van hun gebied. In totaal heeft Holland Rijnland – in samenwerking met het adviesbureau BVR – drie ateliers georganiseerd over de drie hoofdgebieden van de regio: de As Leiden-Katwijk, de Duin- en Bollenstreek en het Veenweidegebied aan de oostzijde van de regio.

Kort voor de zomer van 2006 startte als eerste het gebiedsatelier over de As Leiden-Katwijk. De ateliers voor de Duin- en Bollenstreek en het Veenweidegebied zijn in de eerste maanden van 2007 gehouden. De bedoeling van de ateliers was informatie te verzamelen, de problemen per gebied helder te krijgen en per sector oplossingsrichtingen en aanbevelingen vast te stellen. Samen met andere studies en bestaande plannen en visies vormen de uitkomsten van de drie gebiedsateliers de belangrijkste input voor de regionale structuurvisie.

De regionale structuurvisie schetst het toekomstbeeld van de regio tot 2025. Het plan doet uitspraken over onder andere woningbouw, bedrijven, voorzieningen, infrastructuur, landbouw, natuur en water. Om goed onderbouwde uitspraken te kunnen doen en de gewenste ontwikkelingsrichting te bepalen is allereerst het gebied in groter verband en op een groter schaalniveau bekeken. Daarbij kwamen vragen aan de orde als: wat is de identiteit en de kwaliteit van de regio, wat is minder sterk ontwikkeld en waar moeten we op inzetten om de regio een kwaliteitsimpuls te geven?

De conclusie van BVR bij deze eerste stap was dat Holland Rijnland over enkele unieke eigenschappen beschikt, die het gebied duidelijk onderscheiden van andere regio's. Meest kenmerkende eigenschap is wel de grote diversiteit aan landschappen op korte afstand van elkaar. Wie van west naar oost door de regio trekt, vindt duinen, oude strandwallen, een rivierdelta, landbouw- en veeteeltgebieden en grote waterplassen. Het landschap heeft een grote (economische) waarde als bijzonder woonmilieu, als toeristische trekker, als ecologische verbindingzone en als productielandschap. Het is van groot belang de karakteristieke landschappelijke opbouw en openheid te behouden en herstellen en verrommeling tegen te gaan. Daarnaast verdient ook het stedelijke landschap een kwaliteitsimpuls en moeten er meer en betere verbindingen en heldere overgangen komen tussen stad en landschap.

De economische ontwikkeling in de regio stagneert. Er is een inhaalslag nodig, waarbij nieuwe kansen en ontwikke-

lingen met beide handen moeten worden aangegrepen, zodat de (internationale) concurrentiepositie van de regio kan worden verbeterd. Met drie economische clusters, waarmee de regio zich internationaal onderscheidt en die bijdragen aan de internationale concurrentiepositie van de Randstad, heeft Holland Rijnland op het gebied van economie echter nu al veel te bieden. Deze drie clusters zijn kennisstad Leiden (life-sciences), de greenport Duin- en Bollenstreek en de kust. Ook in de ons omringende regio's is veel werkgelegenheid voor mensen uit Holland Rijnland.

De economische motors van de regio moeten goed kunnen functioneren. Dit betekent dat infrastructuur, openbaar vervoer, woningbouw, bedrijven, recreatie en (maatschappelijke) voorzieningen op orde moeten zijn. Dit levert de regio een aantal taken op die, wanneer ze allemaal los van elkaar worden gerealiseerd, het gevaar met zich meebrengen dat het landschap nog verder verrommelt en dichtslibt. De kunst is deze taken te stapelen en ingrepen zo te plegen dat ze tegelijkertijd diverse doelen dienen. ■

Ontwerpateliers As Leiden-Katwijk

Hoe lossen we de knoop Leiden-Oost op? Wat zou het beste tracé zijn voor de RijnlandRoute? Waar moeten de haltes voor de RijnGouweLijn komen en wat is de beste plek om nieuwe woningen te bouwen? Die vragen kwamen aan de orde bij de presentatie van het resultaat van de ontwerpateliers van de As Leiden-Katwijk op donderdagmiddag 28 september 2006 in het Leidse Volkshuis. Met de presentatie werd het eerste atelier in het kader van de regionale structuurvisie afgesloten.

Ateliermeester Hilde Blank, die de resultaten presenteerde, omschreef het atelier als "een creatief spoor om integraal naar een project te kijken". Verspreid over vier bijeenkomsten namen 600 deskundigen, ambtenaren en burgers deel aan de gebiedsateliers.

"De groenblauwe structuur en de infrastructuur zijn de essentiële dragers van dit gebied," zei Blank bij haar voordracht. Voor het wegenet stelde zij een structuur langs de rand van het bebouwde gebied voor, die er op de kaart uitziet als een 8. Vervolgens presenteerde de ateliermeester de uitkomsten van de vier

gebiedsateliers, te beginnen bij de Oostflank van Leiden, en eindigend bij het atelier Noordwest over het gebied tussen Katwijk en Noordwijk. De RijnlandRoute en RijnGouweLijn (RGL) kwamen vooral aan de orde bij het atelier Zuid, dat het gebied aan de zuidkant van Leiden en de locatie Valkenburg behandelde. De uitkomsten van de ateliers waren als 'wenkend toekomstperspectief' afgedrukt op een plattegrond, die Martin Huls en Jos Wienen, leden van de Stuurgroep As Leiden-Katwijk, in de vorm van een placemat kregen uitgereikt. ■

Task force betreft gemeenten bij structuurvisie

Streven naar hoogwaardige woonmilieus en een positieve benadering van de mogelijkheden van nieuwe infrastructuur. Dat zijn volgens Cees Buijs, directeur van de sector Grondgebiedzaken van de gemeente Oegstgeest, twee van de belangrijke accenten die de leden van de task force regionale structuurvisie Holland Rijnland in de aanloop naar de ruimtelijke toekomstplannen van de regio hebben gelegd. Als task force-lid houdt Buijs zich met vertegenwoordigers van de andere Holland Rijnland-gemeenten bezig met de ontwikkelingsrichting van de regio en heeft hij lokale en regionale plannen naast elkaar gezet.

Buijs: "De task force is ontstaan als vervolg op de discussies over de sectorale streefbeelden, die medio 2006 zijn opgesteld. Na afloop van de discussies was de vraag hoe de streefbeelden kunnen worden gecombineerd, waar accenten moeten worden gelegd en hoe de twaalf Holland Rijnland-gemeenten het beste bij dit proces kunnen worden betrokken. De task force bestaat uit twaalf ambtelijke vertegenwoordigers van de Holland Rijnland-gemeenten – met toegang tot de colleges en een zekere invloed in de eigen organisatie – en medewerkers van Holland Rijnland, de provincie Zuid-Holland en adviesbureau BVR. Om de gang erin te houden komen we sinds het najaar van 2006 elke drie weken bijeen. Daarmee willen we ook aangeven dat het ons menens is om tot een goed gedragen product te komen."

"In eerste instantie hebben we ons vooral beziggehouden met documenten die al gereed waren, zoals de streefbeelden en de deelproducten over de As Leiden-Katwijk, de Greenport en het Veenweidegebied. Er was een voortdurende vertaalde terugkoppeling van de producten van de ateliers, waarbij wij probeerden de belangrijkste accenten te leggen."

Verhelderend

"Lopende het proces hebben we een dag georganiseerd waarop alle twaalf gemeenten hun lokale structuurvisie hebben gepresenteerd. Dat was niet alleen heel intensief, maar ook zeer verhelderend. Tijdens de bijeenkomst

Cees Buijs: "Als het task force-overleg een ding duidelijk heeft gemaakt, dan is het wel dat er op het gebied van ruimtelijke ordening nog veel valt te winnen in de regio."

bleek dat gemeenten onderling over het algemeen weinig kennis hebben van elkaars ruimtelijke visies. Je zou verwachten dat er sprake is van overleg en transparantie, maar we stuiten regelmatig op conflicterende bestemmingen. Alleen al daarom was het een goede zaak om op deze manier met elkaar bezig te zijn."

"Als het task force-overleg een ding duidelijk heeft gemaakt, dan is het wel dat er op het gebied van ruimtelijke ordening nog veel valt te winnen in de regio. Het moet er niet om gaan dat alle gemeenten hun eigen voorzieningen aanleggen, maar proberen vast te stellen wat er in de visie op de regio nodig is en vervolgens een plan maken om bepaalde voorzieningen gedifferentieerd aan te bieden. De aanleg van bedrijventerreinen is daarvan een goed voorbeeld. Die is vooral effectief als we dat in regionaal verband oppakken. Dat geldt ook voor het streven naar hoogwaardige woonmilieus, die een belangrijk middel zijn om sciencebedrijven naar onze regio te trekken. Voor het landschap kan ik hetzelfde verhaal houden. Kijk waar je landschappelijke

kwaliteiten op een logische manier kunt verbeteren en doe dat dan ook. Daarbij moet je soms keuzes maken, maar het is wel het meest effectief."

Sterke punten

"Een van de uitkomsten van het task force-overleg is dat we een accent willen leggen op het ontwikkelen van hoogwaardige woonmilieus. De kwaliteit van wonen is een van de sterke punten van onze regio. Dit is bovendien een punt waar de regionale structuurvisie nauw aansluit bij de structuurvisie die onze gemeenteraad in 2005 heeft vastgesteld. Oegstgeest wil zich profileren als een groene gemeente, waar het vooral goed wonen is. Die keuze past goed in de differentiatie van de regio."

"De task force is er verder voorstander van om infrastructuur – weg en hoogwaardig openbaar vervoer – niet te zien als een negatief aspect, maar als kans – zeker als je die slim aanlegt. Als we infrastructuur positief uitbuiten, maken we een sprong vooruit. Als we niets doen, of halve maatregelen nemen, lopen we uiteindelijk vast."

"Verder hebben we geformuleerd dat ►

Holland Rijnland op het gebied van de economie vooral de kracht in zichzelf moet vinden. Het gaat er niet om dat we kijken naar wat de omliggende regio's doen, maar hoe Holland Rijnland

kan bevorderen dat de hele Randstad via de science- en greenportclusters meetelt in de mondiale ontwikkelingen. Holland Rijnland is te lang gezien als scharnierpunt tussen de Noord- en

Zuidvleugel van de Randstad. Van dat Calimero-gevoel moeten we af. We moeten, net als Haaglanden en Amsterdam, onze eigen sterke punten kiezen en die verder uitbouwen." ■

Hoe zijn gemeenten en maatschappelijke organisaties betrokken bij de regionale structuurvisie?

Het is belangrijk dat gemeenten en maatschappelijke organisaties intensief zijn betrokken bij de totstandkoming van de regionale structuurvisie. Het projectbureau Regionale Structuurvisie heeft de afgelopen periode tal van bijeenkomsten georganiseerd om informatie te verzamelen, feed-

back te vragen over de eerste gedachtevorming, om samen in discussie te gaan over keuzes en dilemma's en om terugkoppeling te geven over resultaten. Onderstaande tijdbalk laat zien wie, wanneer en waarbij betrokken is tot nu toe.

De planning is om de komende tijd

keuzes en dilemma's voor te leggen aan gemeentebestuurders om zo te komen tot een uitvoeringsagenda.

De visie en de uitvoeringsagenda zullen voorafgaand aan de vaststelling in het Algemeen Bestuur voor inspraak worden voorgelegd aan gemeenten en maatschappelijke organisaties.

Betrokken	gemeenten	Maatschappelijke organisaties	Welke activiteit?
19-1-2005	x	x	Startbijeenkomst regioprofiel 'Holland Rijnland inspireert tot ontdekkingen'
11-2-2005	x		Startnotitie profiel van de regio besproken in portefeuillehoudersoverleggen
Feb-mrt 2005		x	Schriftelijke reacties op startnotitie door maatschappelijke organisaties
1-4-2005	x	x	Regiomanifestatie en debat profiel van de regio
14-9 en 5-10-2005	x		Raadsbijeenkomsten en discussies over conceptprofiel
Okt-nov 2005	x		Schriftelijke reacties op conceptprofiel door gemeenten
31-10-2005	x		Startconferentie Regionale Structuurvisie
14-12-2005	x		Vaststelling Profiel van de regio door Algemeen Bestuur Holland Rijnland
Jan-apr 2006	x		Ambtelijke werkbijeenkomsten streefbeeld regionale structuurvisie
Mrt 2006	x	x	Gebiedsuitwerking Haarlemmermeer-Bollenstreek brief Holland Rijnland aan GS/PS
Mei-juni 2006	x	x	Reacties op concept-streefbeeld van maatschappelijke organisaties en gemeenten
28-6-2006	x	x	Vaststelling Ruimtelijke Visie As Leiden-Katwijk in Algemeen Bestuur Holland Rijnland
13-9-2006	x		Discussienotitie en streefbeeld regionale structuurvisie in portefeuillehoudersoverleggen
8-12-2006	x	x	Atelier op Hoofdlijnen Duin- en Bollenstreek met maatschappelijke organisaties
20-12-2006	x	x	Vaststelling eindrapportage ontwerpatelier As Leiden-Katwijk door Algemeen Bestuur
26-1-2007	x		Kerngroep TaskForce Regionale Structuurvisie
30-1-2007	x	x	Startatelier Veenweide- en Plassengebied met maatschappelijke organisaties
Jan-feb 2007	x	x	Elf gebiedsateliers Duin- en Bollenstreek met maatschappelijke organisaties
28-2-2007	x	x	Eerste ontwerpatelier Veenweide- en Plassengebied met maatschappelijke organisaties
2-3-2007	x		Kerngroep Taskforce Regionale Structuurvisie
14-3-2007	x	x	Integratieatelier Duin- en Bollenstreek
16-3-2007	x	x	Verdiepingatelier Landbouw Veenweide- en Plassengebied
27-3-2007	x		Ambtelijke sessie met gemeenten regionale structuurvisie 'van binnen naar buiten'
28-3-2007	x		Intentieovereenkomst Regionale Investeringsstrategie Holland Rijnland
4-4-2007	x	x	Voorjaarscongres Greenport
20-4-2007	x	x	Ambtelijke Slotbijeenkomst ontwerpatelier Veenweide- en Plassengebied
25-4-2007	x	x	Bestuurlijke Slotbijeenkomst ateliers Veenweide- en Plassengebied met maatschappelijke organisaties
18-6-2007	x		Portefeuillehouders bespreken resultaten gebiedsateliers en ontwerp
11-7-2007	x		Presentatie resultaten gebiedsateliers en ontwerp aan gemeenteraadsleden
najaar 2007	x	x	Regiocongres
voorjaar 2008	x	x	Ontwerp regionale structuurvisie

Nettie Buitelaar – Leiden Bio Science Park

“Leiden wil voorop staan in booming bioscience”

“Er zitten op dit moment honderden producten in de pijplijn. Als die de komende jaren worden toegelaten, zal er een grote behoefte ontstaan aan nieuwe productiecapaciteit. Biotechnologie was jarenlang een veelbelovende sector. Nu zijn we eindelijk bezig die belofte in te lossen. Leiden wil voorop staan om aan deze booming business bij te dragen.” Dat zegt dr. Nettie Buitelaar, als managing director van Leiden Bio Science Park onder meer verantwoordelijk voor de ontwikkeling en promotie van de hi-tech bedrijvenlocatie aan de westkant van Leiden.

“**H**et zal natuurlijk niet lukken om alle geplande productiefaciliteiten naar Leiden te krijgen, maar we zijn ervan overtuigd dat Leiden op dit moment voor bedrijven aantrekkelijk genoeg is om hier een nieuwe vestiging te openen. Wij hebben ‘talent, technology en connectivity’ in huis. Er zijn in Leiden en omgeving veel goed opgeleide medewerkers beschikbaar. Verder is er een directe aansluiting bij belangrijke kennisinstellingen en een open cultuur waarin bedrijven elkaar kennen en makkelijk samenwerken en contacten leggen. Bovendien is het park fysiek redelijk goed ontsloten.”

Toppositie

“In Nederland neemt het Leidse biosciencecluster absoluut de toppositie in. Op de Europese schaal staan we – afhankelijk van welke factoren je bij elkaar optelt – op de vierde of vijfde plaats. De bedrijven tellen samen ongeveer 3000 werknemers. Als je daar de 7000 medewerkers

Nettie Buitelaar: “We moeten proberen voor bedrijven die zich hier willen vestigen de aantrekkelijkste plaats te zijn. Dat kan alleen als we zorgen voor een internationaal klimaat met een aantrekkelijke woonomgeving, goede scholen en optimale culturele voorzieningen.”

van universiteit, LUMC en andere instellingen bij optelt, kom je aan 10.000 werknemers. Geschat wordt dat de economische uitstraling van het biosciencecluster goed is voor nog eens 10.000 banen. De goede aansluiting met de top van de Nederlandse wetenschap is van doorslaggevend belang voor ons park. Dankzij de samenwerking van bedrijven met de universiteit, LUMC, de Hogeschool en TNO ontstaat er bovendien een zelfversterkend effect. Niet voor niets heeft Leiden het grootste aantal starters, bedrijven en werknemers van alle bioscienceclusters in ons land.”

Positief

“Ik ben uiterst positief gestemd over de toekomst van het Leiden Bio Science Park. Er gaat wel eens productie-

capaciteit naar Ierland of India, maar door de nauwe interactie met de kennisinstellingen heeft Leiden een ijzersterke positie in onderzoek en de ontwikkeling van nieuwe processen en producten. Van belang is wel dat er een constante toestroom is van hoogopgeleide medewerkers. Daar ligt een belangrijke taak voor de landelijke overheid. We moeten bereid zijn de komende jaren veel geld te steken in de ontwikkeling van de kenniseconomie.”

Uitbreiding

“Het Leiden Bio Sciencepark is 110 ha groot, waarvan nog ongeveer 36 ha beschikbaar is. Dat is inclusief 11 ha aan de overkant van de A44, op het grondgebied van de gemeente Oegstgeest. Op dit moment zijn we druk bezig met de invulling van de

Lifesciences vormen een belangrijk economisch cluster waarmee Holland Rijnland zich internationaal op de kaart kan zetten. Daarom krijgt dit cluster – samen met de greenport en de kust – een belangrijke positie in de regionale structuurvisie. Dr. Nettie Buitelaar van *Leiden Bio Science Park* over kansen en mogelijkheden van het lifesciences-cluster aan de westkant van Leiden.

Meer informatie: www.leidenbiosciencepark.nl of ☎ (071) 534 75 55.

locatie Sylvius. Voorlopig kunnen we nog wel enkele jaren vooruit met het uitgeven van nieuwe bedrijfslocaties, maar je weet nooit precies waar bedrijven behoefte aan hebben. Onlangs kregen we een aanvraag van een bedrijf dat voor een productielocatie meer grond wilde hebben dan er momenteel beschikbaar is. Het is vervelend om zo'n bedrijf niet te verkopen. Het zou een goede zaak zijn als er met het oog op verdere uitbreidingen op de locatie Valkenburg ruimte wordt gereserveerd voor nieuwe biosciencebedrijven, maar ik kan de overheid niet dwingen om dat te doen. Bovendien duurt het waarschijnlijk nog wel enkele jaren voordat Valkenburg beschikbaar is."

Voordelen

"Groot voordeel van het Bio Science-park Leiden is dat we bedrijven in alle levensfasen accommodatie kunnen bieden. Voor starters hebben we bijvoorbeeld in het Academisch Bedrijven Centrum en het BioPartner Center Leiden kleine ruimten met een flexibele huur. Voor groeiende bedrijven is onlangs het bedrijfsverzamelgebouw Beagle in gebruik genomen. Voor bedrijven die zich meteen een eigen pand kunnen veroorloven, zijn nog steeds percelen beschikbaar. De bedrijven werken nauw samen om het park zo aantrekkelijk mogelijk te maken. Op dit moment werken we aan een nieuw entreegebied aan de Plesmanlaan, waar ook wat service-achtige voorzieningen als een hotel, winkeltjes en horeca zijn gepland. De voormalige Boerhaave-gebouwen van de universiteit worden omgebouwd tot short stay-faciliteiten, vooral bedoeld voor onderzoekers die hier korte tijd verblijven en wonen en werken met elkaar willen combineren. Verder komen daar appartementen en studentenhuusvesting."

Aantrekkelijk

"We moeten proberen voor bedrijven die zich hier willen vestigen de aantrekkelijkste plaats te zijn. Dat kan alleen als we zorgen voor een internationaal klimaat met een aantrekkelijke woonomgeving, goede scholen en optimale culturele voorzieningen. Overheid en bedrijfsleven

moeten daarbij nauw samenwerken. Wij hebben daar de stichting *Leiden – life meets science* voor opgericht, waarvan ik zelf directeur ben." "Ik vind dat de overheid potentiële vestigers zo goed mogelijk moet faciliteren en zo weinig mogelijk hinderen. Dat is namelijk precies waar bedrijven behoefte aan hebben. Procedures en regelingen moeten soepel en transparant zijn. Dat betekent niet dat we regels moeten verslappen, maar een bedrijf dat in ons land een vestiging opent wil graag weten waar het aan toe is, zodat het bijvoorbeeld de afgifte van een vergunning kan opnemen in de productieplanning. Als centraal loket, dat bedrijven assisteert, heeft *Leiden – life meets science* hierin een belangrijke taak. De stakeholders van onze stichting – gemeente, universiteit, LUMC, de provincie Zuid-Holland en de bedrijven op het Bio Science Park – hebben er baat bij dat het park vol komt met goede bedrijven. Dan

heeft het geen zin om elkaar voor de voeten te lopen."

Belangrijke rol

"De overheid heeft natuurlijk ook een belangrijke rol bij de bereikbaarheid en ontsluiting van ons park. Ik vind het daarom een goede zaak dat de twaalf regiogemeenten de Rijnland-Route en de RijnGouweLijn hoog op de prioriteitenlijst hebben gezet. Als alle uitbreidingsplannen doorgaan, zal het aantal werknemers in ons park de komende jaren verdubbelen. Dat kan alleen als de bereikbaarheid sterk wordt verbeterd. Ik wil in dit verband ook pleiten voor een spoedige ontsluiting van het nieuwe gebied aan de overkant van de A44. Die moet klaar zijn voordat het eerste bedrijf zich daar gaat vestigen. Als we een geïnteresseerd bedrijf een terrein met een afgeronde infrastructuur kunnen laten zien, is dat ook een belangrijk verkoopargument. De overheid heeft hier een duidelijke pro-actieve rol." ■

3D-animatie van het Leiden Bio Science Park, met overzicht van alle bedrijven. Op de voorgrond het NS-station en het LUMC, op de achtergrond de kust. Met het menu op de voorgrond kan de animatie worden bestuurd. De animatie is te downloaden via http://www.leidenbiosciencepark.nl/show/companies_and_institutions

Gebiedsateliers over Duin- en Bollenstreek

In de nieuwe Nota Ruimte is de Bollenstreek – samen met vier andere gebieden in Nederland – aangewezen tot greenport. De greenport Duin- en Bollenstreek neemt een bijzondere plaats in onder de Nederlandse greenports, omdat deze niet alleen rust op de pijlers van handel en export, kennisontwikkeling en de productie van bijzondere bolgewassen, maar ook op toerisme.

Het landschap van de Duin- en Bollenstreek heeft kortom niet alleen een productiefunctie, maar is ook een economische motor als het gaat om toerisme en recreatie. Hierin schuilt ook een controverse. De groei en ontwikkeling van teelt, handel en export, die nodig is om de centrale positie te behouden, kan ook leiden tot verrommeling. Iedereen die door de Duin- en Bollenstreek rijdt, kan dat met eigen ogen zien. Het tij moet dus worden gekeerd. Er moet ruimte zijn voor ontwikkeling, zonder dat dit ten koste gaat van het landschap. Er zijn instrumenten nodig om ontwikkelingen te sturen en het landschap als economische motor te beschermen en te herstellen.

Ontwikkelingen

Voordat deze instrumenten kunnen worden ontwikkeld, moeten de problemen van het gebied eerst duidelijk zijn. Daarvoor zijn vanaf januari 2007 in elf gebiedsateliers de toekomstige ontwikkelingen, wensen en bedreigingen per thema in beeld gebracht. Ook ontwikkelingen van buitenaf zijn meegenomen, zoals de zogeheten gebiedsuitwerking Haarlemmermeer-Bollenstreek met het plan voor 2900 woningen in het buitengebied van de Duin- en Bollenstreek tot 2030. Dit betekent op voorhand dat er bestemmingswijzi-

Atelierbijeenkomst over de Duin- en Bollenstreek in het kantoor van Holland Rijnland.

gingen nodig zijn. Uit de elf bijeenkomsten is een compleet beeld naar voren gekomen van wat zich afspeelt in de Duin- en Bollenstreek als het gaat om landschap, natuur, bollen-teelt, handel en export, glastuinbouw, veeteelt, woningbouw, infrastructuur, reguliere bedrijvigheid, water en recreatie en toerisme. Per thema zijn conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan. Deze dienen als input voor de structuurvisie en als input voor de kwartiermakers om samen met andere partijen te komen tot een nieuw instrumentarium met bijbehorende ruimtelijk-economische herstructurering en een uitvoeringsorganisatie.

Vorop staat dat de greenport een voorbeeld zou moeten zijn op het gebied van innovatie en duurzaamheid, dat het gebied de centrale positie in de handel, export en kennisontwikkeling moet behouden, dat er ruimte moet zijn voor nieuwe ontwikkelingen, met behoud van de landschappelijke kwaliteit, dat er ruimte moet zijn voor schaalvergroeters en intensiveerders en dat de recreatieve potentie beter moet worden benut. De grote ingrepen in het gebied hebben betrekking op de schaalgrootte van de bollenbedrijven, het behoud en waar nodig herstel van het landschap, de aanleg van een noordelijke ontsluiting en de bouw van nieuwe woningen. Daarnaast is er bescheiden groei-ruimte voor glastuinbouw en is relatief beperkte krimp in areaal voor de veehouderij noodzakelijk.

Stapeling van functies kan ook goed zijn voor het milieu: warmte van kassen gebruikt voor woningen. (BVR)

Clustering en inpassing van bedrijven in een open landschap. (BVR)

Sjaak Langeslag – Koninklijke Algemene Vereniging voor Bloembollencultuur

“Uitstekende kansen voor samenwerking bollenteelt en bioscience”

Er liggen uitstekende kansen voor samenwerking tussen bollentelers in de Duin- en Bollenstreek en bioscience-bedrijven in de regio Leiden. Dat zegt Sjaak Langeslag, voorzitter van de Koninklijke Algemene Vereniging voor Bloembollencultuur. Het meest kansrijk is op dit moment de werkzame stof galanthamine, die van nature voorkomt in narcissen en is geregistreerd als medicijn tegen de ziekte van Alzheimer.

“Onder de naam Holland Biodiversity doen enkele bedrijven in de Bollenstreek in samenwerking met de universiteit van Leiden en Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO) onderzoek naar werkzame stoffen in bloembollen en hoe die kunnen worden ingezet voor toepassingen in medicijnen en gewasbeschermingsmiddelen. Het project verkeert nog in de beginfase, maar is veelbelovend. Met inbreng van kennis uit onze regio worden op dit moment in Groot-Brittannië narcissen geteeld voor galanthamine. Omdat men in Engeland twee keer bloemen plukt van de bollen, ligt de kostprijs van narcisenteelt daar een stuk lager dan hier. Het onderzoek is nu nog strikt gericht op bollen, maar ik sluit niet uit dat er in de toekomst ook onderzoek wordt gedaan bij bloemen en vaste planten. Er zitten in planten veel stoffen waarvan we nauwelijks iets weten. Er is nog veel te ontdekken en leren.”

“De koppeling van bollenteelt en bioscience is voor onze regio uiterst interessant. Beide clusters zijn in onze regio ruimschoots vertegenwoordigd. Het zal ongetwijfeld een nieuwe impuls geven aan de ontwikkeling van kennis en kennisinfrastructuur in Holland Rijnland. Het onderzoek is nu nog op kleine schaal. De betrokken bedrijven en instellingen doen veldonderzoek en tests in laboratoriumsituaties. Daarbij gaat het om het testen van werkingsaspecten, het formuleren van de stoffen tot medicijn en het opti-

Sjaak Langeslag: “De koppeling van bollenteelt en bioscience is voor Holland Rijnland uiterst interessant. Beide clusters zijn in onze regio ruimschoots vertegenwoordigd.”

maliseren van de isolatie van stoffen uit het plantaardige materiaal. Het onderzoek biedt ongekende perspectieven. De narcis is onderdeel van een zeer uitgebreide plantenfamilie. Het is niet uitgesloten dat andere bollensoorten, zoals sneeuwklonjes en amaryllissen, ook interessant zijn. Holland Biodiversity heeft subsidie aangevraagd bij de stichting Flowers & Food, die door het tuinbouwbedrijfsleven is opgericht naar aanleiding van het innovatiebeleid van de Rijksoverheid. Met dit subsidiegeld kan het onderzoek in een stroomversnelling komen.”

Sterke groei

Dat Langeslag positief is over de toekomst van de bollensector zal geen verbazing wekken. Maar hij heeft daar ook alle redenen toe. “Bij een gemiddelde groei van 2 tot 3 procent per jaar neemt de bollenteelt toe van 23.000 ha in 2005 tot circa 34.000 ha in 2025. Dat komt niet alleen voor rekening van tulpen en hyacinten, maar vooral door bijzondere bolgewassen voor potten en buitenbeplantingen, zantedeschia en narcissen. Het broeien van bollen, ook op potten, maakt waarschijnlijk een sterke groei door.”

	Hectare +2%	Hectare +3%	Grootste gewassen
2005	23.000	23.000	Tulp, lelie
2010	25.400	26.600	Tulp, lelie
2015	28.000	30.900	Tulp, lelie, zantedeschia
2020	31.000	35.800	Tulp, zantedeschia, lelie
2025	34.000	41.500	Tulp, zantedeschia, lelie, narcis

Ontwikkeling areaal (afgeronde getallen) op basis van 2% en 3% groei per jaar.

“Over de hele linie worden bedrijven groter,” zegt Langeslag. “Het aantal bedrijven neemt weliswaar af, maar het aantal hectares per bedrijf groeit sterk. Er zijn twee hoofdontwikkelingen in de bollensector, die allebei gevolgen hebben voor de Duin- en Bollenstreek. Aan de ene kant is er schaalvergroting, waarbij bedrijven hun rendement vooral halen uit het telen van zoveel mogelijk bollen en bloemen tegen een zo laag mogelijke kostprijs. Dit soort bedrijven teelt op grote percelen en is daarmee verantwoordelijk voor het open houden van het landschap. Daarnaast zie je intensivering. Die is in de Bollenstreek heel sterk, omdat de bedrijven hier relatief klein zijn. Dat dwingt telers hun toegevoegde waarde uit andere activiteiten te halen, zoals veredeling, broeien, bollen op pot en de teelt en verwerking van nicheproducten. Dit soort bedrijven heeft

	Aantal bedrijven	
	5% afname	3% afname
2005	2000	2000
2010	1550	1715
2015	1200	1475
2020	925	1270
2025	715	1085

Ontwikkeling aantal productiebedrijven op basis van 3% en 5% krimp per jaar.

een sterke behoefte aan kennisontwikkeling, specifieke faciliteiten en hoogopgeleid personeel. Vooral bij deze ‘intensiveerders’ liggen volop mogelijkheden voor samenwerking met kennisinstellingen en laboratoria, ook in de regio Leiden.”

Toonaangevend

De aanwezigheid van zandgrond, de bijzondere klimatologische omstandigheden en de clustervorming van productie, handel, toeleverende be-

drijven en kennisinstellingen maken dat de Duin- en Bollenstreek in de visie van Langeslag ook op de lange termijn een toonaangevende positie in de teelt, handel en innovatie van bollen blijft spelen. “Daarbij moeten we ook het aspect van toerisme niet uitvlakken,” aldus de KAVB-voorzitter. “Het toerisme in onze regio bestaat uit kust en bollen. Ook dit jaar hebben Keukenhof en het bloemencorso recordaantallen bezoekers getrokken.”

IJzersterk

“De clustervorming in onze streek heeft ook tot gevolg dat onze positie internationaal ijzersterk is. Daar zie ik de komende jaren weinig verandering in komen. Mondiaal wordt er 44.000 ha bolgewassen gekweekt, waarvan 23.000 ha in Nederland. Maar de opbrengst per ha is in Nederland twee keer zo hoog als elders. Ook het assortiment dat in Nederland wordt geteeld is uniek. Er is op dit moment wel een verschuiving van de teelt van lelies naar bijvoorbeeld Zuid-Amerika, maar ook daar zijn vaak Nederlandse bedrijven bij betrokken. Er is nu mondjesmaat lelieteelt in China, maar de bollenteelt is er verder marginaal. Wij doen er verstandig aan de Chinezen bloemen te leren verkopen. China en de landen daar omheen vormen een gigantische markt. Dat kan nog wel eens meer vraag opleveren dan wij aan bollen kunnen telen...”

Gebiedsateliers over Veenweide- en Plassengebied

Tijdens de ateliers over het Veenweide- en Plassengebied zijn eerst de bijzondere kwaliteiten van het gebied vastgelegd, zoals de rust, ruimte, weidsheid, koeien in de wei en cultuurhistorische elementen (geriefbosjes, molens, hoogteverschillen, lintdorpen en boerderijen). De potentie ligt vooral in het versterken van de recreatieve mogelijkheden. Het netwerk van het Veenweide- en Plassengebied kan zich qua wateroppervlak en dichtheid van voorzieningen nu al bijna meten met het Friese merengebied, maar kan verder worden versterkt door plassen en waterwegen (beter) met elkaar te verbinden.

Het huidige landschap is gevormd door het landbouwkundig gebruik door de eeuwen heen. Dit gebruik is in de loop der jaren flink veranderd en kent op dit moment twee ontwikkelingsrichtingen: schaalvergroting (intensivering) en verbreding (nevenactiviteiten). Ook het landschap is in de loop van de tijd veranderd. Het is enerzijds opener geworden, doordat geriefbosjes en kleinschalige landschapselementen zijn verdwenen. Anderzijds zijn de bebouwingsdichtheid en het bebouwingsvolume van de boerderijen in het landelijke gebied toegenomen en hebben de dorpen steeds meer stukjes van het landschap opgeslokt. Hierdoor komen de openheid en weidsheid onder druk te staan.

Koesteren

De algemene tendens tijdens de diverse bijeenkomsten was dat we het landschap in zijn huidige verschijningsvorm moeten koesteren en ervoor moeten waken dat de verrommeling ook hier zijn intrede doet. Dit betekent dat er het een en ander moet worden gedaan om de toekomst van het landschap veilig te stellen. Gevolg is ook dat behoud van het huidige landschap prioriteit heeft boven de ontwikkeling van de landbouw. Ontwikkeling, schaalvergroting en verbreding van de landbouw en (kleinschalige) recreatieve ontwikkeling zijn mogelijk, mits deze niet leiden tot aantasting van

Koeien in het open weidelandschap bij Oud Ade (gemeente Alkemade).

Het waternetwerk van het Veenweide- en Plassengebied kan zich meten met het Friese merengebied (tekening hieronder: BVR).

de landschappelijke kwaliteit. Voor verspreide glastuinbouw heeft dit tot gevolg dat saneren wenselijk is, zodat open landschap kan worden hersteld. Voor concentratiegebieden is geen uitbreiding mogelijk.

Zekerheid

Tijdens de bijeenkomst over de toekomst van de landbouw leken stad en landschap/landbouw tegenover elkaar te staan. De veetelers willen hun areaal behouden en de stad wil recreatiegebieden, woonwijken en bedrijventerreinen. Toch werd duidelijk dat beiden elkaar nodig hebben en dat er van beide kanten grote behoefte is aan planologische zekerheid. Boeren willen hun bedrijfsgrond behouden en de stedeling wil koeien in de wei, een prachtig weids uitzicht en een toegankelijk gebied om te recreëren. Er moeten dus kaders worden gesteld en instrumenten worden ontwikkeld om duidelijkheid te geven en het landschap zoals het nu is voor ons nageslacht te bewaren. Daarnaast moet worden gewerkt aan heldere stadsranden, goede verbindingen tussen de stad en het landschap en behoud en herstel van het open landschap. ■

“Ideeën over Veenweidegebied kunnen gaan conflicteren met grootschalige veeteelt”

Moeten agrarische bedrijven “verbreden” of “schaalvergroten” om verzekerd te zijn in hun voortbestaan? Veehouder Arnold van Dorp koos voor dat laatste, maar hij vraagt zich af of er in de toekomst in de Randstad nog wel ruimte is voor bedrijven als het zijne.

“Uit wat ik heb gelezen en gehoord tijdens de bijeenkomsten van Holland Rijnland is mij duidelijk geworden dat burgers en overheid de boerenbedrijven in het Veenweidegebied iets anders willen opleggen dan wat mij bij de bedrijfsvoering voor ogen staat. Het is niet uitgesloten dat dit op den duur gaat conflicteren,” zegt hij.

Van Dorp heeft samen met zijn vader aan de Galgweg in Hazerswoude een boerenbedrijf met 120 melkkoeien op 63 hectare grond, waarvan 43 ha in eigendom. Tijdens een van de ateliers over het Veenweidegebied heeft hij zijn visie gegeven op de agrarische bedrijfsvoering. “Toen ik in 1998 in het bedrijf kwam, was het mij al meteen duidelijk dat we alleen een goede boterham kunnen verdienen door te kiezen voor schaalver-

groting. De afgelopen jaren hebben we volop melkquotum gekocht om dat doel te halen. Ik zie mezelf in de eerste plaats als ondernemer. De komende jaren wil ik groeien naar een bedrijf met 300 koeien. Voor de boerderij en mijn aannemings- en loonbedrijf, dat ik nu naast de veehouderij uitoefen, wil ik personeel inhuren. Ik kan mezelf dan meer richten op het aansturen van mijn bedrijven.”

Productie

“Er is zeker plaats voor agrarische bedrijven in de Randstad, maar of je succesvol kunt zijn hangt sterk samen met wat voor ondernemer je bent. Ons bedrijf is geheel gericht op de productie van melk. Onze koeien staan in principe het hele jaar op stal. Onze percelen grond zijn strak en zo recht mogelijk. Ik kan me voorstellen dat er een moment komt dat deze vorm van grootschalige bedrijfsvoering gaat conflicteren met de ideeën die men heeft over landbouw en veeteelt in dit gebied.”

“Ik heb gehoord dat er plannen zijn

om het Groene Hart uit te roepen tot nationaal landschap. En ik heb er ook wel begrip voor dat de bijna vijf miljoen stedelingen om ons heen het open gebied vooral zien als een mogelijkheid om te recreëren. Maar ik word er wel eens een beetje flauw van als ik zie hoe de hele Randstad zich meent te moeten bemoeien met de manier waarop wij ons brood willen verdienen. Voor ondernemers die het past, en die bijvoorbeeld geen bezwaar hebben tegen vergoedingen voor groene diensten, zal er zeker een plaats zijn in het westen van het land, maar dat is een vorm van bedrijfsvoering waar ik niet om heb gevraagd.”

Romantisch

“Randstedelingen hebben een romantisch beeld van het platteland. Ze zien het liefst overal kronkelende sloten en geriefbosjes in de weilanden. Het klinkt misschien hard, maar ik vind de invloed van burgers en bestuur op het buitengebied soms wat hypocriet. Door de week kijkt men er niet naar om en tijdens het fiets-tochtje op zondag moet het gebied vooral idyllisch zijn. Het buitengebied is er dan alleen voor het genot van de stedeling. Op maandag gaat men over tot de orde van de dag. Dan ben ik de lastige boer die met zijn tractor het verkeer ophoudt.”

“Ik laat mij als ondernemer niet remmen door de Randstedelijke ideeën over de inrichting van het platteland. Maar er kan een moment komen waarop je je afvraagt of het niet beter is om te verhuizen. Zeker als je, zoals ons bedrijf, grote investeringen wilt doen. Er zijn voldoende gebieden in Nederland waar bedrijven als het onze meer dan welkom zijn.”

Open kaart

“Rijk, provincie en gemeenten moeten open kaart spelen. Als onze bedrijfsvoering niet past in de plannen die men heeft voor het Veenweidegebied, zal men ook bereid moeten

*Arnold van Dorp:
“Rijk, provincie en gemeenten moeten open kaart spelen.”*

zijn ons uit te kopen, zodat wij elders opnieuw kunnen beginnen. Anders moet men er ons niet mee lastigvallen. Het is ons bedrijf en onze grond, en daar bepalen wij hoe er wordt gewerkt.”

“Ik zie de toekomst van de veehouderij in Nederland rooskleurig in. We leven nu weliswaar in een periode

waarin subsidies worden afgebouwd en het voortbestaan van de melkquoting ter discussie staat, maar tegelijk verschuift de melkproductie door de toenemende droogte steeds meer van Zuid-Europa en Australië naar Noord- en Noord-Oost Europa. Daar kan ons land van profiteren. Ik kan me voorstellen dat er bedrijven

zijn die zich niet kunnen aanpassen aan de nieuwe omstandigheden, maar voor de veeteeltsector als geheel zie ik een goede toekomst weggelegd. Wij kunnen nu een redelijke boterham verdienen en dat willen we voorlopig zo houden.” ■

Wethouder Van der Kamp – Midden-Delfland

“Strategie ontwikkelen voor het platteland”

“FutureSearch” heet het proces waarmee in 2005 een visie is ontwikkeld voor het groene gebied van de gemeente Midden-Delfland. Circa 100 betrokkenen van overheid, hoogheemraadschap, maatschappelijke organisaties en ‘boeren, burgers en buitenlui’ discussieerden drie dagen in een boerenschuur over de toekomst van hun gebied. De uitkomst was het boekje *Midden-Delfland 2025*, dat aangeeft hoe het gebied in de stedendriehoek Den Haag-Delft-Rotterdam er over twintig jaar moet uitzien.

“Ik heb het proces met verbazing gadegeslagen en sta nog altijd versteld van het opmerkelijke resultaat van deze bijeenkomst,” zegt Christiaan van der Kamp, die als wethouder verantwoordelijk is voor de ruimtelijke toekomst van Midden-Delfland. “Toen aan het eind van de tweede dag de discussies wel erg abstract werden, dacht ik even dat het helemaal mis zou lopen, maar op de ochtend van de derde dag hebben we in een paar uur de tekst van het boekje *Midden-Delfland 2025* op papier gezet. Een nacht slapen was blijkbaar voldoende om de gedachten nog eens goed te ordenen en tot heldere conclusies te komen.”

“Een nieuwe visie voor Midden-Delfland was nodig omdat het pilotproject uit 1977, waarin ons gebied was aangewezen als Rijksbufferzone, ten einde liep. Het Rijk wilde voorkomen dat Rotterdam, Delft en Den Haag helemaal aan elkaar zouden groeien. Bij de fusie van Maasland, Schipluiden en Den Hoorn in 2004 is een nieuwe gemeente ontstaan, met als belangrijkste doel het Mid-

den-Delfland ook in de toekomst open te houden. Dankzij het pilotproject en de Reconstructiewet hebben we recreatie- en natuurgebieden aangelegd en een ruilverkaveling uitgevoerd. Op dit moment is er weliswaar tot aan de grenzen van Midden-Delfland gebouwd, maar ons gebied is open gebleven en de rommel is opgeruimd. Het is fraaiër en beter geworden. Ik zie veel parallellen tussen ons gebied en het Veenweidegebied van Holland Rijnland. Ik weet waarover ik praat, want ik heb acht jaar in Leiden gewoond. Ik heb op de Kagerplassen leren zeilen. Als je voor het Veenweidegebied geen goe-

de plannen maakt, loop je het risico dat het verrommelt en versteent. Dat zou zonde zijn van dat prachtige gebied.”

Actiepunten

“In het boekje *Midden-Delfland 2025* hebben we vijf actiepunten gezet waarmee we in de afgelopen twee jaar aan de slag zijn gegaan. Eind mei hebben we een conferentie gehad met alle betrokkenen uit 2005, om na te gaan wat er is bereikt en waar we nu staan.”

“De visie uit 2005 heeft geen juridische waarde. Daarom was een van de eerste actiepunten het uitwerken ►

Om na te denken over de toekomst van het gebied organiseerde Midden-Delfland FutureSearch-bijeenkomsten op een boerderij (foto: gemeente Midden-Delfland).

van een landschapontwikkelingsplan voor het gebied. Daar zijn we nu druk mee bezig. In het plan beschrijven we heel gedetailleerd wat er in het gebied wel en niet mag gebeuren. Uiteindelijk moet dat uitmonden in nieuwe bestemmingsplannen voor de verschillende deelgebieden. Omdat het denkwerk voor het gebied in 2005 al is gedaan, en er een groot draagvlak voor is, gaat dit proces vrij soepel.”

“Verder werken we aan de ontwikkeling van poorten op de grens van de stad en het platteland. Daarbij moet je denken aan bezoekerscentra waar recreanten hun auto kunnen parkeren, een kaartje kopen en een fiets huren. Twee poorten, in Schiedam en Maassluis, zijn in ontwikkeling – in Maassluis ook in combinatie met watersport. Aan poorten bij Delft en het Westland wordt nog gewerkt. Die moeten er wat mij betreft subliem uitzien en informatie over ons gebied combineren met informatie over Delft als kennisstad en de tuinbouw in de Glazen Stad. Hier liggen enorme kansen en ik denk dat dit soort centra ook voor Leiden heel interessant kan zijn.”

“Uiteindelijk willen we Midden-Delfland ontwikkelen tot een merk. In 2025 moet het net zo vanzelfsprekend zijn dat iemand naar ons gebied komt, als het nu is om naar de Veluwe te gaan. Dat lukt alleen als we geen afbreuk doen aan de kwaliteit. Als we investeren kiezen we daarom alleen voor absolute topklasse.”

Financieringsfonds

“In 2005 hebben we afgesproken om een grondinstrument, een ontwikkelingsinstrument en een financieringsfonds op te richten. Door de druk uit de grote steden en het Westland hebben we in Midden-Delfland te maken met relatief hoge grondprijzen, wat ook de bedrijfsopvolging bemoeilijkt. Via de groundbank willen we grond die vrijkomt overnemen en tegen een redelijke prijs weer beschikbaar stellen aan boeren. Natuurlijk kost het instandhouden van het platteland geld, maar ik denk dat de uiteindelijke kosten minder hoog zijn dan nu vaak wordt gedacht. Niet elk gebied in onze gemeente – of in het Groene Hart als geheel – heeft

Wethouder Van der Kamp: “Het grote probleem van de ruimtelijke ordening in Nederland is dat we wel weten hoe we steden moeten ontwikkelen, maar voor het platteland geen enkele strategie hebben.”

geld nodig. Er zijn landbouw- en veeteeltgebieden die zich zelf kunnen redden. Maar er zijn ook gebieden die altijd een economisch tekort houden, omdat landbouw en veeteelt daar nu eenmaal bijzonder lastig zijn. Als overheid moet je juist in die gebieden geld stoppen. En het beheer moet je vooral aan de boeren overlaten. Dat is veel goedkoper dan dat je het zelf oppakt. Recreatiegebieden kosten per jaar 1500 euro per ha aan onderhoud. Ik zou niet weten hoe ik het geld bij elkaar moet krijgen om tegen dat tarief de 4000 ha boerenland in onze gemeente te onderhouden. Boeren doen dat veel goedkoper en met mooie boerderijen en koeien in de wei zorgen ze er bo-

vendien voor dat het landschap aantrekkelijk blijft.”

Puzzel

“Het grote probleem van de ruimtelijke ordening in Nederland is dat we wel weten hoe we steden moeten ontwikkelen, maar voor het platteland geen enkele strategie hebben. Het is één grote puzzel. Ik noem het wel eens het systeem van 1000 bloemen laten bloeien, en maar hopen dat er een opkomt. Als ik door het Groene Hart rijd, krijg ik vaak tranen in de ogen van de verrommeling en ongeremde aanleg van bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. Het bouwen van bedrijven en woningen als inkomstenbron is zinloos, omdat er nooit transformatie van geld van dit soort projecten is naar het platteland. Het doet niets, en dat maakt de discussie over het Groene Hart zo moeilijk. Het platteland en de dorpen lopen leeg, en tegelijk versteent het door de stedelijke uitbouw. Dat kun je alleen voorkomen als je een plan bedenkt en keiharde keuzes maakt. Ik denk dat Midden-Delfland in veel opzichten een proeftuin voor het Groene Hart kan zijn. Wat hier succesvol is, kan elders ook worden toegepast. De overheid en de steden moeten hun verantwoordelijkheid nemen. Het gemeentefonds doet plattelandsgemeenten tekort. Het is georiënteerd op sociale factoren, zoals werkloosheid, die bij ons nauwelijks een rol spelen. Maar dat neemt niet weg dat ook wij grote problemen hebben die om een oplossing vragen.”

Plenaire sessie van de FutureSearch-bijeenkomst (foto gemeente Midden-Delfland).

Prof. ir. Jan Brouwer – Atelier Rijksbouwmeester Den Haag

“Veel geld steken in kwalitatief hoogwaardige oplossingen voor infrastructuur”

De Holland Rijnland-gemeenten moeten bereid zijn veel energie én geld te steken in kwalitatief hoogwaardige oplossingen voor de RijnlandRoute en andere oost-west-verbindingen in de regio. Dat zegt prof. ir. Jan Brouwer, rijksadviseur voor de infrastructuur van het Atelier Rijksbouwmeester – onderdeel van het ministerie van VROM in Den Haag. “Als je de infrastructuur niet verstandig oppakt, kun je hoogwaardige locaties als het biosciencepark in Leiden en de woningbouwlocatie Valkenburg zonder meer om zeep helpen.”

“**H**et probleem zit natuurlijk in de dichtheid van de bebouwing in het westen van het land,” zegt Brouwer. “Als je daar nog iets van kwaliteit wilt overhouden, kost dat veel geld en energie. Ik kan me voorstellen dat gemeenten aanhikken tegen de initiële investeringen, maar als die kwalitatief hoogwaardige ruimtes opleveren, verdient je de investeringen dubbel en dwars terug. Het is van groot belang om de belevingskwaliteit van het westen van het land op een hoog niveau te houden. Je moet voorkomen dat er problemen ontstaan met het ontwikkelen van het biosciencecluster in Leiden omdat bedrijven zich er niet willen vestigen of de omgeving niet aantrekkelijk is om te wonen.

“We kiezen ervoor onze positie te versterken door in te zetten op de greenport, lifesciences en de ontwikkeling van het landschap. Dat zal ons alleen lukken als we vooral op het gebied van infrastructuur enkele essentiële toevoegingen doen in de oost-west-verbindingen, zoals de Noordelijke Ontsluiting Greenport, een rondweg ten noorden van Rijnsburg, de RijnlandRoute en de RijnGouweLijn.” Dat zegt portefeuillehouder Ruimte Jos Wiene op de voorpagina van dit blad.

Rijksadviseur voor de infrastructuur prof. ir. Jan Brouwer onderschrijft het belang van goede infrastructuur voor de ontwikkeling van de regio. Maar dan moeten de Holland Rijnland-gemeenten wel bereid zijn geld te steken in kwalitatief hoogwaardige oplossingen. Goedkoop kan duurkoop blijken te zijn.

Prof. Brouwer: “Als initiële investeringen kwalitatief hoogwaardige ruimtes opleveren, verdient je ze dubbel en dwars terug.”

Dat geldt in nog sterkere mate voor Valkenburg. De locatie Valkenburg is een van de laatste grote stedenbouwlocaties in het westen van ons land. Valkenburg ligt op een unieke plek, vlakbij de duinen en het strand en op een steenworp afstand van Leiden. Als de je ontsluiting op een verkeerde manier aanpakt, kun je die locatie in een klap volledig verknoeien.”

Secundaire netwerken

“De noord-zuidverbindingen in Holland Rijnland zijn goed geregeld. Het is iedereen duidelijk dat vooral de oost-westverbindingen niet in orde zijn, zowel over de weg als met het

openbaar vervoer. Er is in ons land altijd veel aandacht uitgegaan naar het netwerk van snelwegen. Maar met uitzondering van een verbreding hier en daar is dat nu wel klaar. Ik pleit ervoor dat we de komende jaren alle aandacht richten op de secundaire netwerken in ons land. Dit soort netwerken wordt van steeds grotere betekenis voor de inwoners van de regio. Holland Rijnland is daarvan een goed voorbeeld. Het bestaande wegnetwerk is nu al nauwelijks toegerust op het verkeersaanbod. Het bebouwen van Valkenburg met de bijbehorende infrastructuur zal de druk op het secundaire netwerk alleen maar vergroten.”

“Een van de uitkomsten van de ateliers As Leiden-Katwijk was om de A44 tussen Oegstgeest en Wassenaar te ondertunnelen. Dat vind ik een slecht idee. De barrièrewerking van de snelweg is daarmee weliswaar opgelost, maar op de tunnel kun je toch niet bouwen. De strenge wetgeving voor het transport van gevaarlijke stoffen verhindert dat. Bovendien vraag ik me af of je een snelweg als een riool onder de grond moet stoppen. Je moet de automobilist de ervaring van het Nederlandse landschap niet willen ontzeggen – ook al is dat niet altijd even mooi. Ik zou adviseren om te onderzoeken de A44 op die plek op pootjes te zetten. Dat is goedkoper dan een tunnel en je kunt tot aan de rand van het viaduct bouwen.”

Tunnel?

“Het probleem van de gevaarlijke stoffen doet zich ook voor bij een volledige ondertunneling van de RijnlandRoute door Voorschoten. Vooral als de weg wordt aangelegd als rijksweg. Op een secundaire weg kun je een verbod voor gevaarlijke stoffen instellen, op een rijksweg ligt dat wat moeilijker. Als men in Voorschoten een goede verbinding tussen de diverse delen van het dorp in stand wil houden, kan een gedeeltelijk open en gesloten verbinding naar het model van de N14 een oplossing bieden. De mogelijkheid om op de dichte delen woningen en kantoren te bouwen, kan bovendien de financiële pijn van de verbinding nog wat verzachten.”

“Het probleem van de kwaliteit

speelt ook bij de noordelijke ontsluiting van de greenport. Het landschap van de Bollenstreek is kwetsbaar. Ik denk dat ondertunneling hier nog meer mogelijkheden biedt dan bij de RijnlandRoute. Vooral als je die combineert met allerlei innovatieve oplossingen voor de aan- en afvoer van producten. Voor bloemenveiling Aalsmeer is enkele jaren geleden het idee ontwikkeld voor een tunnel naar Schiphol met automatische voertuigen. Wellicht is dat voor de Greenport Duin- en Bollenstreek ook een idee. Het zou goed zijn als niet alleen planologen en bestuurders zich met de noordelijke ontsluitingsweg bezighouden, maar ook creatieve ontwerpers die met innovatieve oplossingen komen.”

“Ik wil mij er in elk geval nog sterk voor maken dat de bij de infrastructuur betrokken overheden kijken naar het gebied als geheel. Daarmee wil ik ook nog eens het belang van intergemeentelijke samenwerking onderstrepen. Het adagium is nu ‘centraal wat centraal moet en decentraal wat decentraal kan’, maar ik vraag mij af of dat wel zo verstandig is. Als elke gemeente zijn eigen plannen maakt, leidt dat tot ad hoc beslissingen. Het Corpus-gebouw bij Oegstgeest vind ik daarvan een

goed voorbeeld. Dat staat plotseling in het landschap zonder dat duidelijk is wat het daar doet en hoe je er moet komen. Decentrale besluitvorming leidt tot verrommeling, omdat het elke gemeente toestaat zijn eigen bedrijventerrein en eigen woningbouwlocatie aan te leggen. We moeten langs de snelwegen niet allerlei incidenten laten ontstaan, zonder dat er samenhang is. Ik stel voor om in dit soort gevallen te kiezen voor het oprichten van een groundbank. In de Knoop Arnhem-Nijmegen (KAN-gebied, red.) heeft dat goed gewerkt. Gemeenten delen dan mee, ook als ze geen grond inbrengen. Ik vind dat een goede methode om met dit soort zaken om te gaan.” ■

Colofon

Regiomagazine SamenGevat is een uitgave van Holland Rijnland en verschijnt minimaal vier keer per jaar.

Adres: Samenwerkingsorgaan Holland Rijnland, Schuttersveld 9, Postbus 558, 2300 AN Leiden, ☎ (071) 523 90 90, 📠 (071) 523 90 99
www.hollandrijnland.net

Redactieadres: Holland Rijnland, t.a.v. Annemarie van der Schans, e-mail: avdschans@hollandrijnland.net, ☎ (071) 523 90 58, 📠 (071) 523 90 99
Verzendadministratie: secretariaat@hollandrijnland.net of ☎ (071) 523 90 90

Tekstbijdragen: Janet van Bergen, Timo van Tilburg (BVR)

Redactie: Seashore Media – Cock Koelewijn, Martin van Duijn

(Eind)redactie, fotografie, vormgeving en realisatie:

Seashore Media, Katwijk ZH (www.seashore.nl)

**Woensdag 11 juli 2007,
 bijeenkomst voor raadsleden van
 de Holland Rijnland-gemeenten
 over de regionale structuurvisie
 van 17.30 tot 19.45 uur in
 Naturalis, Darwinweg 2, Leiden**